Eesti euro ootuses

Andres Lipstok

Põlvamaa Eurokonverents
31. märts 2010

Ettekande teemad:

1. Euro kasutuselevõtu tingimused, Maastrichti kriteeriumid
2. Euro kasutuselevõtu põhimõtted ja europlaan
3. Eurole ülemineku praktilised aspektid

Majandus- ja rahaliit (EMU) on Euroopa Liidu lahutamatu osa

- Eesti on piiratud õigusega EMU liige juba alates 2004. aastast, mil ühinesime Euroopa Liiduga

- Selleks, et saada EMU täieõiguslikuks liikmeks, tuleb meil täita mitmed majanduslikud ja õiguslikud kriteeriumid:
  - Välja töötada riigi majandus- ja eelarvepoliitiline programm ja olla suuteline seda rakendama (VV konvergentsiprogramm)
  - Tagada õiguslik ühilduvus ELga
  - Täita kõik Maastrichti kriteeriumid ja seda jätkusuutlikult

Euro on Eesti jaoks majandust toetav tegur

- Väikeriigi jaoks tähendab valuutapiirkonnaga liitumine ka majandusliku julgeoleku ja rahvusvahelise usaldusväärsuse kasvu
- Võrreldes krooniga on euroalal:
  - Risk järsuks intressitõusuks igal juhul väiksem
  - Hindade võrreldavus välisturuga igal juhul suurem
  - Tehingukulud igal juhul väiksemad
- Liitudes europiirkonnaga saaks Eesti maailma ühe mõjukama majanduspiirkonna osaks koos võimalusega mõjutada majanduspoliitilisi otsuseid
- Seotud kursi tõttu järgib kroon juba praegu euro väärtust ja selle muutusi
- Liitumist toetab Eesti majanduse tihe integreeritus juba praegu euroalaga

Eesti ja PIIGS riikide CDS riskipreemiad

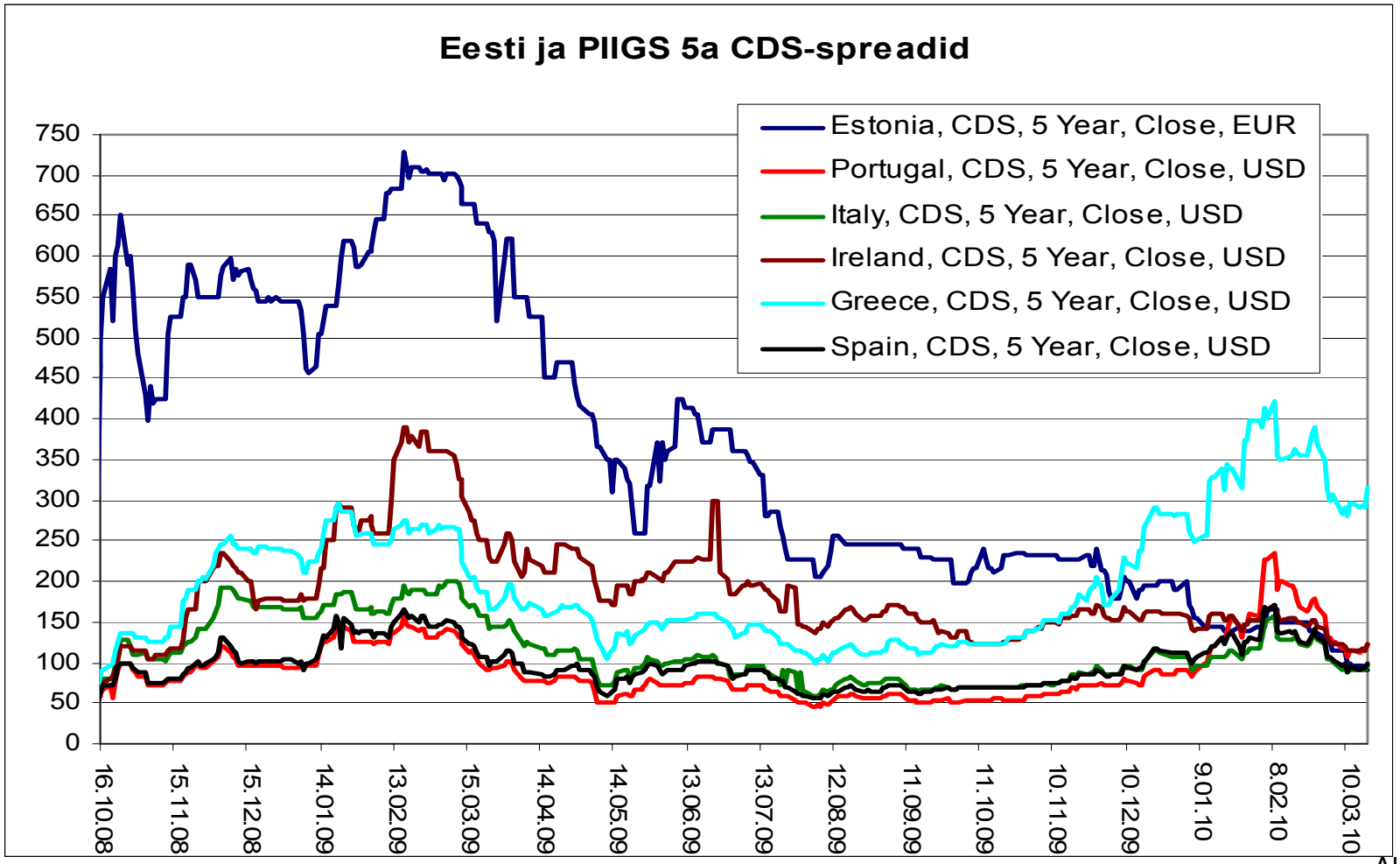

Allikas: Reuters

Euro kasutuselevõtu tingimusena tuleb täita Maastrichti kriteeriumid

Maastrichti kriteeriumid I

- Euroalaga ühinemise eelduseks on see, et Eesti täidab edukalt **Maastrichti lepinguga** sätestatud euro kasutuselevõtu **kriteeriumid**

- Kriteeriumide eesmärgiks on tagada euroala majanduse tasakaalustatud areng ning seeläbi kindlustada Euroopa rahaliidu sujuv toimimine ja stabiilse hinnataseme säilimine

- Kriteeriumide täitmist hindavad Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank, koostades iga kahe aasta järel regulaarsed lähenemisaruanded

Maastrichti kriteeriumid II

- ***Vahetuskurss.*** Riik peab vähemalt kaks aastat osalema vahetuskursimehhanismis ERM II ja hoidma oma valuuta vahetuskursi ERM IIga ettenähtud normaalsetes kõikumispiirangutes ilma tõsiste pingeteta. Omal algatusel ei või liikmesriik ERM II-s valitud keskkurssi muuta

- ***Hinnastabiilsus.*** Riigi inflatsioonimäär ei tohi 12 kuu keskmisena ületada rohkem kui 1,5 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist

- ***Intressimäärad.*** Rahvusvaluutas emiteeritud vähemalt 10-aastaste riigi võlakirjade intressimäär ei tohi ületada rohkem kui 2 protsendipunkti võrra kolme kõige paremaid hinnastabiilsuse tulemusi saavutanud liikmesriigi keskmist

- ***Riigi rahanduse jätkusuutlikkus.*** Valitsussektori eelarve puudujääk ei ületa 3% SKPst. Valitsussektori võlg ei ületa 60% SKPst

Eesti täitis novembris 2009 inflatsioonikriteeriumi

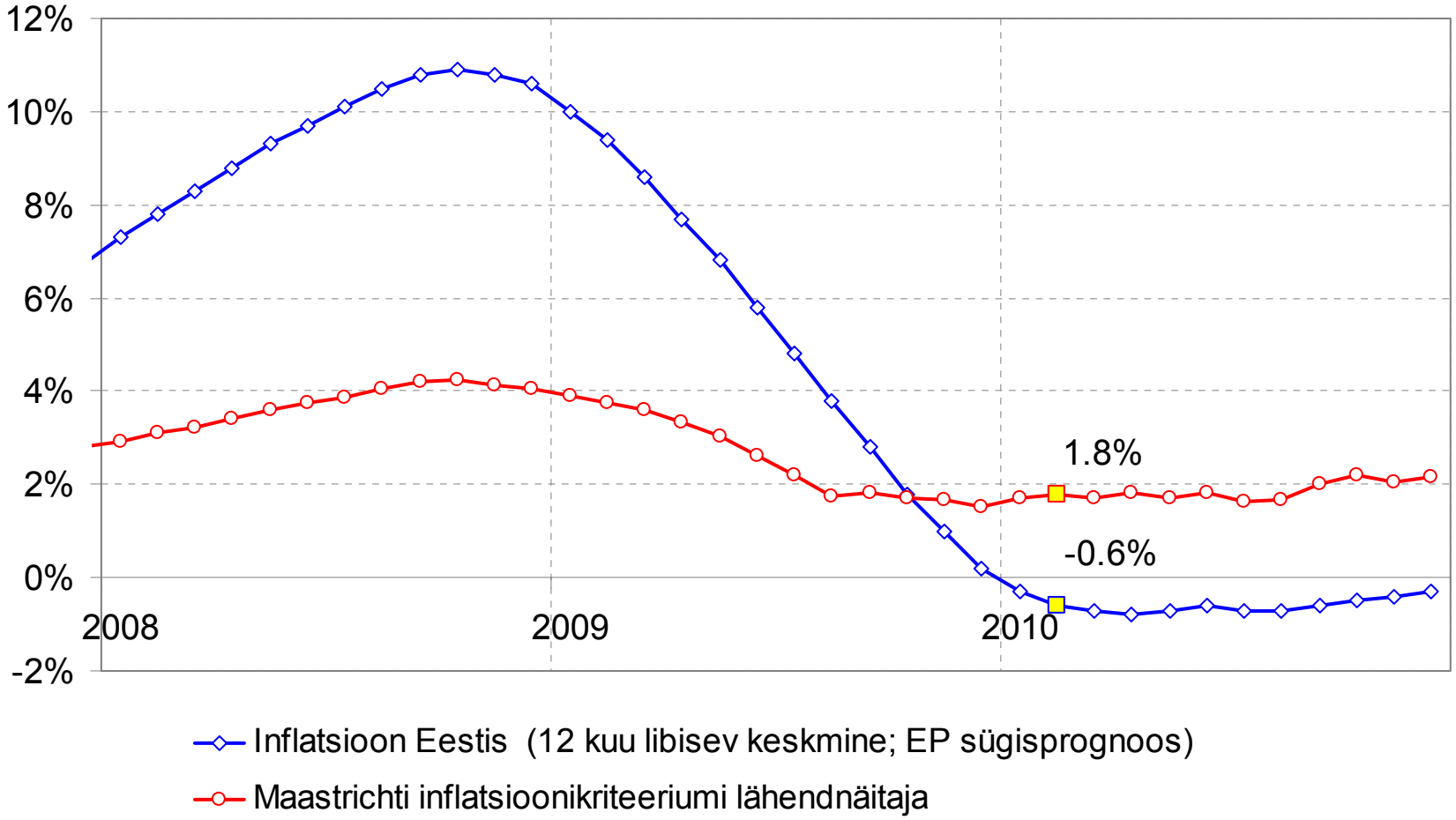

Eelarvedefitsiit jäi kriteeriumi piiresse (1,7% SKPst), samas on oluline jätkusuutlikkus

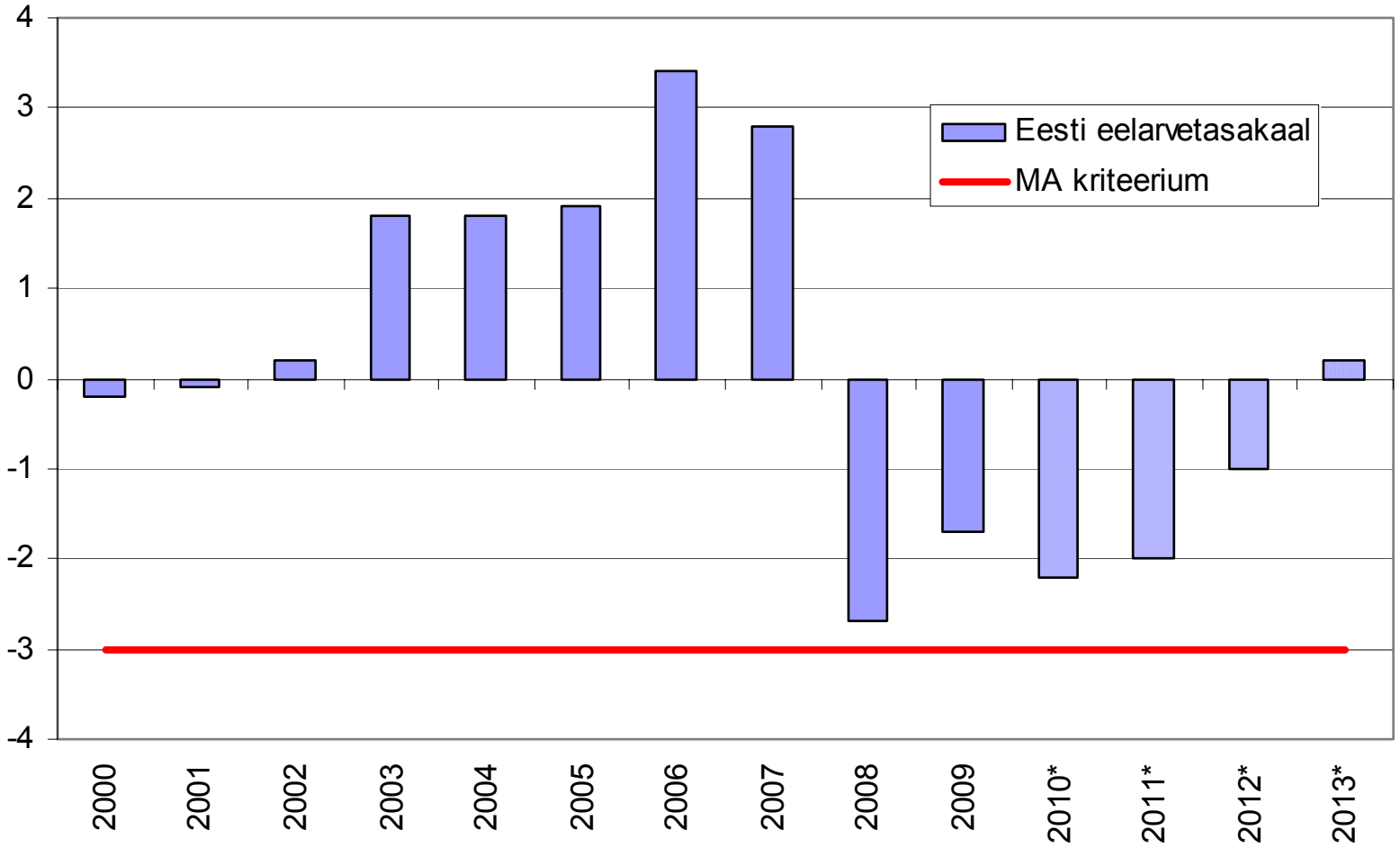

Allikas: Konvergentsiprogramm 2010

Eestil valitsussektori võlg 7,2% SKPst – kriteeriumi väärtus 60% SKPst

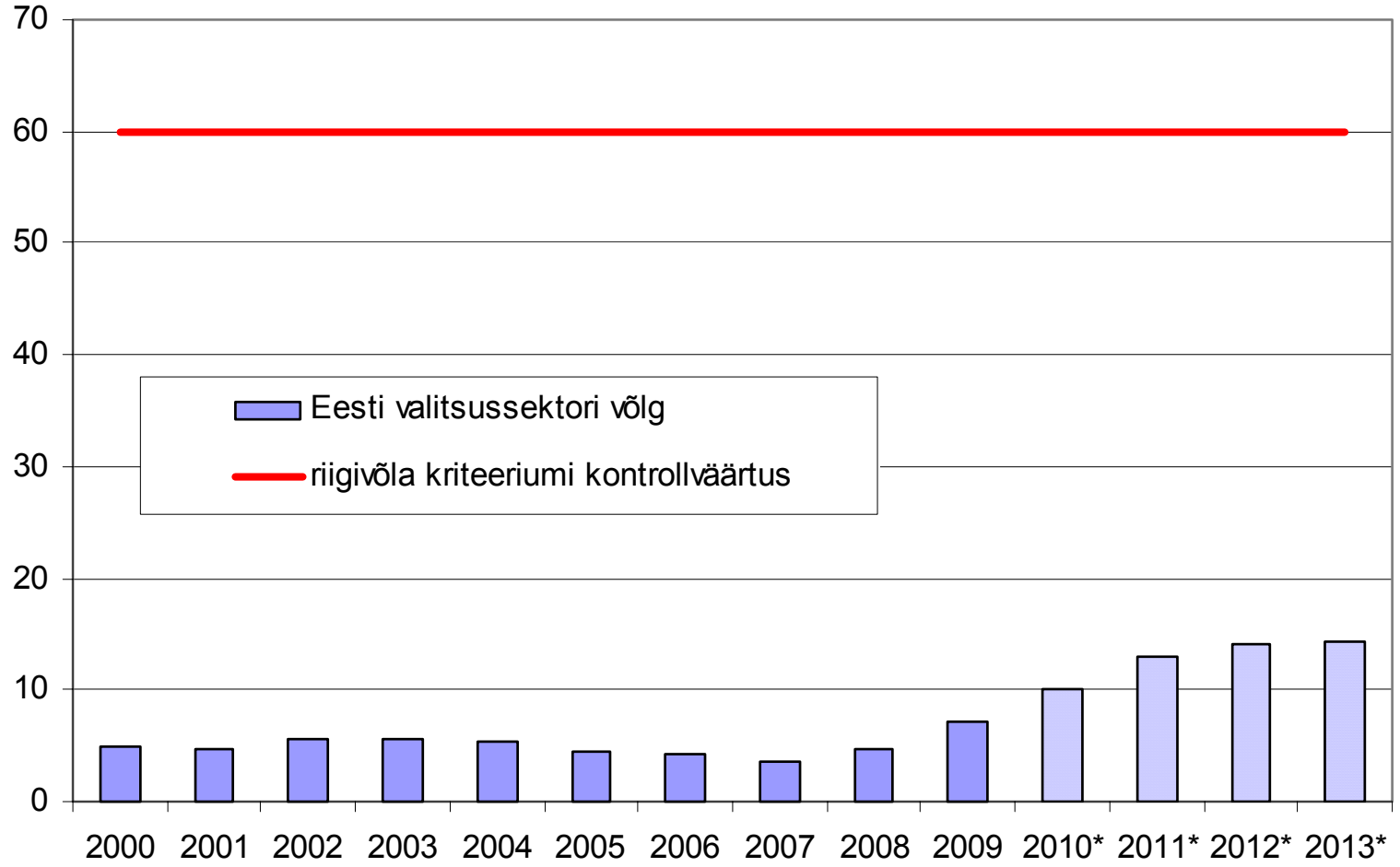

Allikas: Konvergentsiprogramm 2010

Intressikriteeriumi mõõtmiseks puudub Eestil õige instrument …

- Intressikriteeriumi peamiseks sihiks on anda hinnang riigiga seotud süsteemsele riskile ehk kui riskantne on turuhinnangute kohaselt investeerida riiki

- Kriteeriumi järgi ei tohi riigi pikaajaline intressimäär ületada kolme parema hinnastabiilsusega liikmesriigi keskmist intressimäära rohkem kui 2%

- Pikaajaline kroonilaenude intressimäär on Eestis olnud suhteliselt madal, kuid kuna Eestil puuduvad valitsuse pikaajalised krooniväärингus võlakirjad, puudub ka otseselt võrreldav intressinäitaja

Eurole ülemineku otsustusprotsess

- **28. jaanuaril** võttis valitsus vastu uuendatud konvergentsiprogrammi
- **26. märtsil** avaldas statistikaamet 2009. aasta valitsussektori võla ja defitsiidi numbrid
- **Märtsis-aprillis** viivad Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank läbi korralise hindamise, et selgitada Eesti valmidust euroalaga liitumiseks
- **Mais** avalikustatakse hindamise tulemusena valminud konvergentsiraport
- **8. juunil** koguneb Euroopa Liidu rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) ning arutab Euroopa Komisjoni ja EKP hinnangute alusel Eesti vastavust eurokriteeriumidele. Samuti konsulteeritakse Euroopa Parlamendiga
- **18. juunil** arutab Euroopa Ülemkogu Eesti sobivust euroalale
- **Juulis** kogunev Euroopa Liidu rahandusministrite nõukogu (ECOFIN) peaks eelnevate etappide positiivse läbimise korral kinnitama lõplikult Eesti liitumise euroalaga ja vahetuskursi alates 01.01.2011

Euro kasutuselevõtu põhimõtted ja Eesti eurole ülemineku plaan

Eurole ülemineku plaanis on kirjas kõik oluline üleminekut puudutav info

- Eesti eurole ülemineku plaani koostab **asjatundjate komisjon** (ATK)
- Eesti europlaani eesmärk on anda suuniseid valitsusasutustele ja infot laiemale üldsusele, valmistamaks ette ladusat eurole üleminekut
- **ATK on moodustanud** valdkondades esineda võivate probleemide kaardistamiseks ja lahenduste väljatöötamiseks **7 töögruppi** – Eesti Panga ja krediidiasutuste vaheline töögrupp, ärikeskkonna, valitsusasutuste tehnilise valmisoleku, tarbijakaitse, õigusloome, kommunikatsiooni ning kriteeriumide täitmise seire ja arvestuse töögrupp
- ATK ja töögruppide koostöös on valminud **Euro kasutusele võtmise seaduse eelnõu,** mis reguleerib Eesti krooni eurodeks vahetamist ja krooni käibelt kõrvaldamist, euro ja krooni paralleelkäivet ning sätestab Eesti kroonilt eurole üleminekuks vajalikud seadusemuudatused

- Europlaani leiab avaliku dokumendina euroveebist (http://euro.eesti.ee)

Europlaanis käsitletavad teemad

- Õiguslik raamistik
- Keskpanga ja krediidiasutuste tegevus
- Ärisektorit puudutavad küsimused
- Maksundus
- Valitsussektor
- Tarbijakaitse
- Kommunikatsioon

Eurole üleminek toimub järsu üleminekuna

- Euro kasutuselevõtt kontorahas toimub kohese järsu üleminekuna (“*big bang*”), st *üleminekuperioodi* ei ole

- Alates €-päevast kahenädalane sularaha paralleelkäibe periood

- Maksta saab nii kroonides kui ka eurodes, vahetusraha eurodes

- Pärast paralleelkäibe perioodi on euro ainsaks seaduslikuks maksevahendiks Eestis

Tegemist on rahavahetusega, mitte rahareformiga!

- €-päeval vahetatakse pangakontodel olevad kroonihoiused **automaatselt ja teenustasuta eurodeks**
- Hoiused säilitavad oma väärtuse samasugusena nagu nad olid kroonides
- Sularahavahetus toimub **tähtajatult**
- Mündikampaania raames võimaldatakse elanikkonnal tuua mündid aasta viimaste kuude jooksul panka, raha kantakse kliendi arvele ilma teenustasuta

Eurole üleminekuga seotud kulutused katavad turuosalised ise

- Ümberarvestamine €-sse Euroopa Liidu Nõukogu kehtestatud kursiga (kinnitab Ecofin juulis)

- Eurole üleminekuga seotud kulutused katavad üldjuhul turuosalised ise - riigipoolset otsest rahalist toetust ettevõtjatele ja pankadele ei ole

- Eraisikutele rahavahetusega mingeid otseseid kulusid ei kaasne

Ülevaade eurole üleminekuga seotud praktilistest aspektidest

Rahavahetus toimub mitme kanali kaudu

- Euro sularaha lastakse ringlusse 3 põhilise kanali kaudu:
  - pangakontorid
  - sularaha-automaadid (ATM)
  - jaekaubandus
- Sularahaautomaatides asendatakse kroonid eurodega hiljemalt 48h jooksul
- Krooni sularaha kõrvaldatakse käibelt pangakontorite ja jaekaubanduse kaudu

Krooni sularaha vahetatakse tähtajatult

- Kõik sularahateenuseid osutavad pangakontorid vahetavad kroone eurodeks 1 kuu enne (alates 1.12.2010) kuni 6 kuud pärast €-päeva
  - füüsilistele isikutele
  - pangatähti
  - keskkursiga
  - ilma teenustasuta
  - jätkatakse väljakujunenud valuutavahetuse formaati, säilitades senise broneerimissüsteemi
  - piiratud kontorivõrguga 12 kuud
- Eesti Pank vahetab krooni pangatähti ja münte eurodeks **tähtajatult ja piiranguteta**

Kaardimaksed, pangateenused ja arveldused

- Arvetel üleminekuperioodi ei ole:
  - Krooni kontoraha konverteeritakse automaatselt, üheaegselt ning täies ulatuses
  - Kõik tehingud, mis on teostatud alates €-päevast, kajastatakse eurodes
  - ettesaadetud ja lepingulised maksed konverteerib iga pank enne teostamist ise
- Kaardimaksed muutuvad europõhisteks alates €-päevast

Sularaha jaotamine pankadele ja ettevõtetele

- Eurode eeljaotus pankadele kuni 4 kuud enne €-päeva
- Pangad võivad kaaseeljaotada eurosid oma suurematele klientidele samuti kuni 4 kuud enne €-päeva
- Eelnevalt toimub müntide kogumise ja sularaha hoiustamise kampaania
- Lihtsustatud kaaseeljaotus alates 5 päeva enne €-päeva (kuni €10 000)

Ärisektor

- Raamatupidamises järsk üleminek
  - Eurodes esitatakse kõik aruanded perioodide kohta, mis lõppevad €-päeval või hiljem
- Minimaalsed aktsia- ja osakapitali suurused vastavalt 25 000 ja 25 00 eurot;
  - aktsia minimaalne nimiväärtus 10 (euro)senti
- Põhikirjad võimaldatakse viia europõhiseks alates 6 kuud enne €-päeva

Tarbijakaitse peamiseks eesmärgiks on “varjatud hinnatõusu” võimaluste minimiseerimine

Kauba ja teenuse hinna avaldamine kahes vääringus

- Alates 1. september 2010 kuni 6 kuud pärast €-päeva on jaekaupmehed kohustatud hindu avaldama nii kroonides kui ka eurodes, et aidata tarbijatel harjuda uue vääringuga

1) “Aus hinnastamine”

- Nõutud on täpse vahetuskursi kasutamine, ümardamine vähemalt ühe eurosendi täpsusega

2) Hinnavõrdluste teostamine

- Hinnataseme muutusi jälgitakse vähemalt 6 kuud enne ja peale euro kasutusevõttu, et omandada ülevaade euro kasutuselevõtuga seonduvatest hinnamuudatustest

Eurot ei tasu hinnatõusus süüdistada

- Tänaste euroriikide kogemus näitab, et eurole ülemineku ühekordne mõju oli 0,1-0,3%

- Kõige tuntavam oli hinnatõus restoranides ja kohvikutes, juuksurisalongides jm kohalikule turule mõeldud teenuste pakkumises (seotud ka tavapärase hindade korrigeerimisega)

- Peamised otsesed kulud seotud nn hinnasiltide asendamisega ja IT-muudatustega

Tunnetuslik vs tegelik hinnatõus

Allikas: Eurostat, tunnetuslik inflatsioon (tarbija hinnang 12 viimase kuu hinnatõusule), tegelik inflatsioon (ühtlustatud tarbijahindade inflatsioon)

Küpros

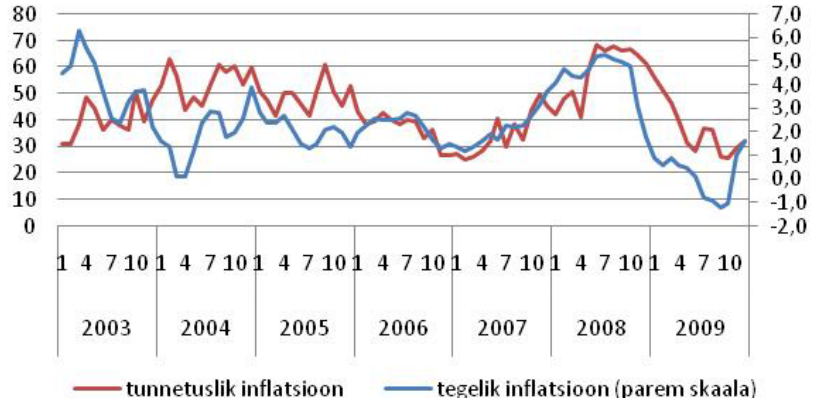

Malta

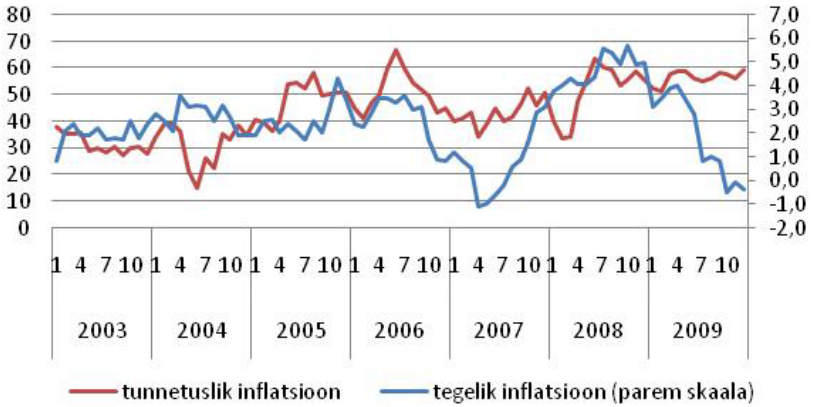

Sloveenia

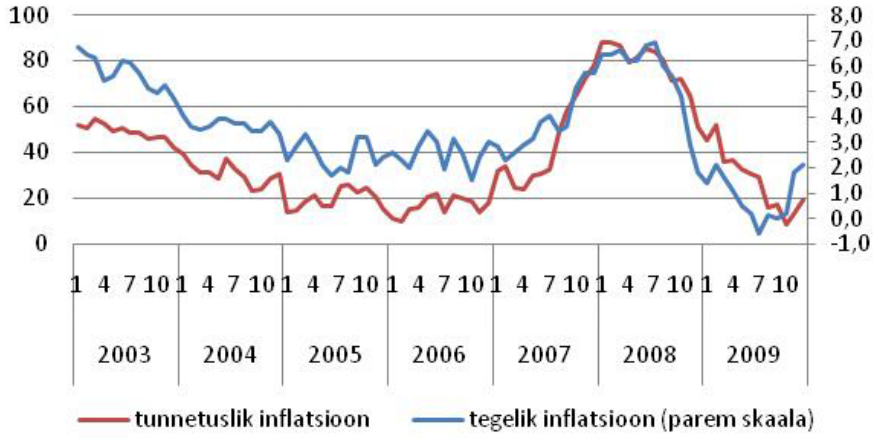

Slovakkia

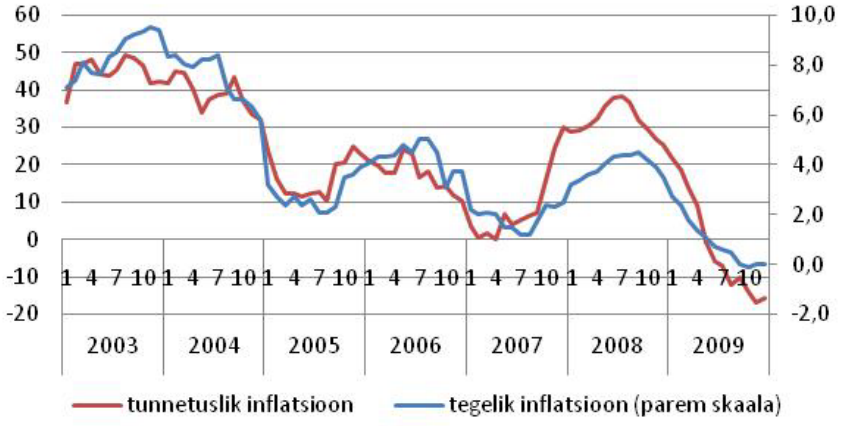

Kommunikatsiooni eesmärk on tagada võimalikult sujuv euro kasutuselevõtt

- Avalik suhtlus kindlustab, et Eesti elanikud oleksid piisaval määral informeeritud eurole üleminekuga kaasnevatest praktilistest muudatustest

- Kahetasandiline strateegia: laiem teavitus ning sihtgruppide täpsem informeerimine
  - Brošüürid, euroteemaline veebilehekülg, infotelefon, kohtumised ja koolitused erinevatele sihtgruppidele, ajaleheartiklid, teleprogrammid, rändnäitused, välireklaam jne
  - Otsepostitused, samuti ettevõtlus- ja tarbija-organisatsioonide võrgustike kaudu
  - Täpsem kava pärast euroalaga ühinemise kuupäeva selgumist

Tänan!

http://euro.eesti.ee
www.eestipank.ee